

A Második Helvét Hitvallás

Főtiszteletű Zsinat!
Főtiszteletű Generális Konvent!
Köztársasági Elnök Úr és Frakcióvezető Úr!
Kedves Testvéreim és Drága Barátaim!

Profétákat és apostolokat termő idő volt a 16. század. Az idő tájt Isten épp gazdagon kiárasztotta kegyelmét egész Európára. Malaszttal teljes idők voltak ezek. Mintha csak az Újszövetség kora tért volna vissza néhány évtizedre: bőven termett a hit és a szellem kapcsolatának a gyümölcse. S Magyarország – benne, természetesen, a mai elcsatolt területekkel – mint Európa szerves része bőven kapott ebből a lelki-szellemi gyümölcsből. Így volt ez rendjén, így volt ez természetes. Ennek az élő kapcsolatnak az emléke hozott össze bennünket ma ide. Reformátusságunk kerek évfordulóját jöttünk ünnepelni. A reformáció 500, a református egyház 450 éve bőségesen elég arra, hogy meggyőzzön bárkit: a reformációnak is, a református egyháznak is minden joga megvan arra, hogy továbbra is fennmaradjon. A történelem adja meg a jogot. Az ünnepségeken biztosan sok szép, felemelő, építő és okos gondolat hangzik majd el, én ezekkel nem kívánok, nem is tudnék versenyre kelni, ezért hadd mondjam el csak egyszerűen azt, amire megkértek.

A Második Helvét Hitvallás

A két helvét hitvallás a legalkalmasabb időben jelent meg Európában is, Magyarországon is. *Az Első Helvét Hitvallás* akkor született meg Európában, amikor 1536-ban meg kellett teremteni néhány svájci kanton egységét más kantonnokkal szemben, amelyek megmaradtak a középkori egyház tanítása mellett. *Az Első Helvét Hitvallás* jelentősége tehát inkább helyi volt, és többnyire csak Svájcra korlátozódott.

A MÁSODIK HELVÉT HITVALLÁS

VALLÁSTÉTEL ÉS
EGYSZERŰ MAGYARÁZAT
AZ IGAZ HITRŐL ÉS A
TISZTA KERESZTYÉN VALLÁS
EGYETEMES TANTÉTELEIRŐL

amelyet teljes egyetértséssel becsátottak közre Krisztus egyházának svájci lelkészei, akik Zürichben, Bernben, Schaffhausenben, Sankt Gallenben, Churban és a szövetséges tartományokban, valamint Mülhausenben, Bielben élnek – és akikhez csatlakoztak a genfi egyház, nemkülönben Neuchâtel, illetve a lengyel, magyar és skót nagykirályságok lelkészei is

BUDAPEST

A Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója

2017

A Második Helvét Hitvallás később jött létre, 1562-ben Bullinger Henrik magánhitvallásaként, pontosabban az akkori halálos járvány tombolása hívta életre testamentumként, és akkor kapott nagyobb nyilvánosságot, amikor 1566-ban, református összefogással kellett segíteni III. Frigyes pfalzi választófejedelemnek, hogy megvédje hitét a birodalmi gyűlésen. *A Második Helvét Hitvallás* elérte célját, a fejedelem sikerrel védte meg a hitét, de nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, vagyis nem lett alapkövének az európai protestánsizmus

politikai egységének. Nem kell ezen sajnálkoznunk. Ennél sokkal fontosabb és tartósabb eredményt ért el: létrehozta az európai református egyházak hitvallási egységét. Miután tehát *A Második Helvét Hitvallás* köré gyűltek Európa nagyobb református egyháztestei, ez már kilépett a szűkebb, helyi keretek közül, és jelentősége európaivá nőtt. Így jutott el hozzánk is, méghozzá elég gyorsan. És hogy mennyire közel volt Európa akkor is, vagy talán akkor még inkább, mint ma, illetve hogy milyen gyorsan, szinte kétségbeesett igyekezettel gerjesztettük a visszhangját minden valamire való gondolatnak, azt gyönyörűen bizonyítja az, hogy *A Második Helvét Hitvallás* egy évre rá, 1567-ben már a debreceni zsinat asztalán van.

A hitvallás szerzője, Bullinger Henrik (1504–1575)

Bullinger a svájci reformáció meghatározó alakja, a legendás 67 tétel megalakítója, Erasmus, Luther és Melanchthon tanítványa, Zwingli munkatársa és utóda Zürichben. Ez mindent elmond képzettségéről, teológusi háttéréről és teológiája színezetéről; a 16. század eme négy legbefolyásosabb egyénisége határolja be szellemi mezejét és teológiáját egyaránt. Erasmus óvatos egyházkritikája, de erőteljes humanista szellemisége, Luther markáns egyénisége és kíméletlen egyházkritikája, Melanchthon igei tudománya alakítja ki benne azt az újszerű látást, amely a reformátori teológiában már túllépi a Zwingli által meghúzott határvonalakat. Zwingli utóda ő, de nem vállalja Zwingli teológiai meggyőződésének egyes részleteit. Reformátori munkássága Zürichhez köti, életének nagy részét itt éli le, és annyira összenő a várossal, mint Kálvin Genffel. Ha Plutarkhosz ma élne, a párhuzamos életrajzok között egészen biztos, hogy ők ketten is szereplnének egymás mellett.

A Második Helvét Hitvallás magyarul

Itt is indokolt az a felvetés, amelyet néhány évvel korábban, az *Institutio* fordításával kapcsolatosan tettem: mi indokolta a magyar fordítást, amikor a hitvallást forgató lelkészek mind jól tudtak latinul. Nos az annak idején adott válasz erre a hitvallásfordításra is tökéletesen ráillik, mert a történelmi alaphelyzet ugyanaz: a fordítást ez esetben is az egyre erősödő rekatolizáció támadássorozata tette szükségessé. Így *A Második Helvét Hitvallás* lefordítása is része annak az összehangolt cselekvési tervnek, amellyel a református egyház – olyan főúri támogatók kezdeményezésére és támogatásával, mint Bethlen Gábor fejedelem vagy I. Rákóczi György –, az ellenreformáció kíméletlen támadásait igyekezett visszaverni úgy, hogy az érintett területek latinul nem tudó patrónusait és gyülekezeti tagjait ellátta a szükséges szellemi munícióval és persze lelki táplálékkal. *A Második Helvét Hitvallás* ügyében az erdélyi fejedelem kezdeményezése összekapcsolja néhány esztendőre a két Szenczi életpályáját. Szenczi Csene Péter, a későbbi püspök az, aki először fordítja le a hitvallást, és a zsolttárfordító Szenczi Molnár Albert, földije és korábbi iskolatársa pedig az, aki 1616-ban eljárja a hitvallás kinyomtatását Oppenheimben. A fordítás ezután még számos kiadást

ért meg. Mind ez idáig 27 magyar kiadást és csaknem féltucatnyi fordítást tartunk nyilván. De nem hiányoznak a más nyelvű kiadások és fordítások sem. A latin, német, angol, francia, holland mellett találunk lengyel, cseh, rétoromán, olasz és szlovák kiadásokat és fordításokat is.

A Második Helvét Hitvallás és Erdély

Nézzétek el nekem, hogy most kissé önző leszek. Bízom benne, hogy meg fogjátok érteni. Ami a ZHH erdélyi megjelenését és elfogadását illeti, a tiszántúli egyház előnyben van Erdélyhez képest, mert ők biztosra állíthatják, hogy egyházuk 1567-ben elfogadta és hivatalos hitvallássá tette *A Második Helvét Hitvallást*. Tekintettel arra, hogy ezen a zsinaton Magyarország más egyháztestjeinek a képviselői is jelen voltak, hatása nem szűkíthető csak a Tiszántúltra. Az erdélyi református egyház hivatalos küldöttei nem voltak jelen a zsinaton, de ez nem jelenti azt, hogy Erdély kimaradt. Méliusz állandó erdélyi jelenléte szinte biztosíték arra nézve, hogy a hitvallás tanítása, közvetve bár, de eljutott Erdélybe is, noha a 16–19. századi erdélyi zsinatok soha nem jelentették ki hivatalosan, hogy ez lenne az alap-hitvallásuk.

Ennek ellenére mégis minduntalan jelen volt az egyház életében: ez volt a 17. századi református püspök önmeghatározása, a kollégiumok tananyaga, a zsinaton elmondott prédikációk vezérlő zsinórja, de ott volt a lelkészjelöltek zsinat előtt elmondott disputációjában mint kötelező tematika, ott volt buzdításként a lelkészjelöltek kibocsátásakor tartott ünnepi istentiszteleten, a peregrinusok reverzálisában, a zsinatra hívó püspöki levelekben, a teológiai igazságszolgáltatásban, sőt még az erdélyi román reformátusok önmeghatározásában is. Míg a *Heidelbergi Káté* a gyülekezet hitvallásos képzését szolgálta, addig *A Második Helvét Hitvallás* a lelkészjelöltek okításából vette ki a részét. Benne volt tehát az egyház vérkeringésében, génjévé vált anélkül, hogy ezt fennen hirdette volna. Csupán csak hivatalosan nem mondták ki Erdély történelmi zsinatai azt, hogy ebben találták meg a református hit alapjait. Így aztán nem csoda, hogy több évszázados kitérő után, végre a 20. századnak kellett jönnie, hogy megjelenjék egyházunk alkotmányában is.

Most pedig itt állunk előttetek – mondjam azt, hogy tékozló fiakként? –, és e hitvallás alapján jelképes főhajtással jelezzük, hogy együvé tartozunk. Kató Béla püspök mondta: „Fontos, hogy a generációk egymásba kapaszkodjanak”. Íme itt most jelképesen 500 esztendő számos nemzedéke kapaszkodik egymásba. Már csak magunkra számíthatunk.

Kedves Barátaim!

Európa, valamiféle megmagyarázhatatlan öngyilkos ösztönrel, már 200 esztendeje pusztítja kíméletlenül lelkéből a hitet. Ez napjainkban mintha még fokozódna is. Mára már nemhogy hitvallása, de hite sincs, és hova tovább kereszténységünk léte forog kockán. Ilyen helyzetben felértékelődik minden olyan szó, amely lelkünket és hitünket táplálja.

Ha az ember a Szentírást olvassa, Isten kegyelméből hívó ember lehet, de református nem. Ahhoz, hogy valaki református is legyen, szüksége van a Szentírás tanításának rendszerbe szedett összefoglalására, a hitvallásra, amely természetesen nemcsak tankönyv, hanem sokkal több annál: Isten igazságaira vezérlő kalauz. Ezt adták nekünk a 16. század európai és magyar prófétái és apostolai, becsüljük meg érte őket, mert Isten önfeláldozó követői, eszközei és szent edényei voltak ők.

Buzogány Dezső

A Magyar Református Egyház közös zsinatának ünnepi nyilatkozata

A Magyar Református Egyház közös zsinata ma, az 1567-ben tartott debreceni alkotmányozó zsinat 450. évfordulóján, a reformáció 500 esztendejét felidéző emlékévben Istennek ad hálát egyházunk megtartatásáért, és őt magasztalja azért a boldog megtapasztalásért, hogy a Szentháromság Isten a világ kezdetétől fogva annak végezetéig megtartja és megoltalmazza kihívott népét.

Hálát adunk Istennek az előttünk járó nemzedékekért, akiket Szentlelke által újra és újra felébresztett arra, hogy egyházunk a reformáció bibliai felismerései és hitvallásaink tanítása alapján rendezze be életét és végezze szolgálatát.

450 évvel ezelőtt, súlyos viták közepette, az evangélium szerint reformált egyház vezetői és testületei azért fogadták el *A Második Helvét Hitvallást*, mert teljes odaszánással igyekeztek az egyház életét és szolgálatát Isten akarata szerint megújítani, a téves tanításoktól megtisztítani, továbbá annak Krisztusban adott egységét megőrizni, és mindezekről mindenki számára bizonyóságot tenni.

Ezzel a döntéssel a debreceni zsinat a református keresztyén hit és élet, tanítás és szolgálat számára kívánt segítséget adni és mértéket biztosítani, csatlakozva a korabeli Európa számos egyházához.

A Magyar Református Egyház közös zsinata ma a régiek megfontolását továbbra is elfogadva újra megerősítette ezt a hitvallást.

A zsinat – miközben hálát ad az előttünk járók felismeréséért és dicsőíti Istent a reformáció évszázados áldásaiért – a reformátori örökség és hitvallásos lelkület szellemében kinyilvánítja, hogy

– mindenkor igyekszik a Szentírás, valamint a keresztyén hit tartalmát még mélyebben megismerni, azt tanítani, gyülekezeteinek és intézményeinek életét e tanításhoz igazítani;

– mindenkor kész számot adni a keresztyén hitről és a Krisztusba vetett reménységéről abban a világban, amelyben Isten jó teremtését ismeri fel, s amelynek tartozik bizonyóságot tenni az Evangélium igazságáról, Isten üdvözítő akaratáról;